

Nomenkultura

soustava vědeckých jmen užívaných pro taxonomické jednotky (taxony) živočichů, kteří se vyskytují v přírodě, ať žijící, či vymřelí, zahrnuje i jména založená na fosiliích, které jsou náhradami (otisky, jádra, výlitky) skutečných zbytků živočichů.

Úlohou biologické nomenklatury je tvořit mená taxónov a dbať o ich správne používanie.

Zakladateľom dnes používanej nomenklatury je švédsky prírodopisec Carl Linné. Pre každý rastlinný a živočíšny druh použil dvojslovné označenie - binomen (napr. *Sorex alpinus* - rejsek horský).

Mená taxónov

Uninominální – pro taxony vyšší úrovně než skupina druhu (napr. Rad Primates - *primáty*)

Binominální – typické pro úroveň druhu. Skládá se ze dvou jmen (binomen), první je rodové, druhé je druhové jméno. Druhové jméno začíná vždy malým písmenem (napr. *Anancus arvernensis*)

Trinomen – označení poddruhu (napr. *Sorex alpinus hercynicus*)

Vyloučení - z pravidel jsou vyloučena jména navržená

- pro hypotetické představy
- pro teratologické exempláře jako takové
- pro křížence jako takové
- pro taxony vyšší úrovně než skupina čeledi
- pro infrasubspecifické jedince
- jako názvy dočasné působnosti a nikoli pro formální taxonomické použití jako vědecká jména v zoologické nomenklatuře
- po roce 1930 pro stopy po činnosti žijících živočichů a jako modifikace použitelných jmen v celé taxonomické skupině připojením standardní předpony nebo přípony kvůli naznačení, že jmenovaný taxon je členem této skupiny

Medzinárodná kodifikácia

Kodifikácia v zoológii - na 5. Medzinárodnom zoologickom kongrese v Berlíne v roku 1901.

Dnes platí 3. vydanie Medzinárodného kodexu zoologickej nomenklatury.

Medzinárodný kódex botanickej nomenklatury formulovaný roku 1905.

Medzinárodné kódexy botanickej a zoologickej nomenklatury sú na sebe celkom nezávislé.

Ich účelom je podporiť stabilitu a univerzalitu vedeckých mien rastlín a živočíchov a zaistiť, aby každé meno vnútri rastlinnej a živočíšnej ríše bolo jedinečné.

Platnosť zoologického kódexu: od poddruhu do nadčelade.

Platnosť botanického kódexu: taxóny kategórie od radu nižšie

Stabilitu nomenklatúry zaisťujú:

1. Princíp priority: platným menom taxónu je najstaršie platne ustanovené meno, kt. vyhovuje požiadavkám kódexu

a) Obmedzenie - východzí datum:

zoologické taxóny - Systema naturae z roku 1758 (Linné)

- Aranei svecici (Clerk)

botanické taxóny - rôzne taxóny, rôzne východzie data

- Species plantarum z roku 1753 (Linné)

fosílna rastliny - Flora der Vorwelt, z roku 1820 (Šternberk)

b) Uznesenie zabraňujúce náhrade určitého bežne používaného mena taxónu menom iným, sice starším a platne ustanoveným, ale nepoužívaným a preto neznámym.

2. Princíp typov

Každý taxón musí mať svoj stabilný štandard - **typ**.

V zoológii - je to určitý kus, alebo taxón najbližšie nižšej základnej kategórie.

V botanike - je to vždy konkrétny kus.

- **Holotyp** – v prípade že ho vybral autor pri stanovení taxónu.
- jediný exemplár designovaný ako názvový typ druhu alebo poddruhu pri jeho stanovení alebo jediný exemplár, dle něhož byl takový taxon stanoven, nebyl-li typ specifikován
- **Lektotyp** – v prípade že bol vybraný neskoršie z pôvodného typového materiálu, tzv. syntypov.
- určitý syntyp designovaný ako názvový typ až poté, čo byl určitý nominální druh nebo poddruh stanoven
- **Neotyp** – v prípade straty pôvodného materiálu je nutné vybrať ako typ iný kus. Jedinečný exemplár designovaný ako názvový typ takového nominálního druhu nebo poddruhu, o němž se domníváme, že pro něj neexistuje ani holotyp, ani lektotyp, ani syntyp (syntypy), ani dřívější neotyp
- **Paratyp** – každý exemplár typové série kromě holotypu
- **Syntyp** – každý exemplár typové série, z níž nebyl designovaný ani holotyp, ani lektotyp
- **Kotyp** – neuznávaný termín, dřive užívaný pro syntyp nebo paratyp

TYP

- je objektivním, pevným jadrom taxónu. Určuje, čo taxón
- vždy zahrňovat musí, ale neurčuje, čo zahrňovat může
- nemá vplyv na ohraničenie taxónu
- nieje nutné, aby typ niesol najtypickejšiu kombináciu
- znakov alebo aby bol priemerným kusom, alebo aby to bol najlepšie zachovaný kus
- je to jednoducho štandard, s ktorým je meno taxónu trvalo spojené

Platnosť mena nového taxónu:

1. Musí byť uverejnené v publikácii tlačenej, alebo iným dovoleným spôsobom reprodukovanej na papieri
2. Musí byť latinské alebo utvorené tak, aby sa s ním dalo zachádzať ako s latinským
3. Musí byť doprevádzané opisom znakov (diagnózou) alebo odkazom na takýto popis (indikáciu)
4. Taxón, pre ktorý je stanovený, musí mať platne stanovený typ
5. Nesmie byť publikované anonymne

Otvorená nomenklatura:

aff. (affinis = príbuzný) - ak študovaný materiál javí nejakú drobnú odlišnosť od typickej formy: *Paradoxides aff. gracilis*

cf. (confer = srovnej) - ak študovaný materiál pravdepodobne patrí k uvedenému taxonu: *Mammut cf. borsoni*

sp., ssp. (species, subspecies) - materiál určený do rodu (sp.), do druhu (ssp.): *Ursus sp.*

? - použitie otázniku nešpecifikuje druh pochybností

„ “ - hlavne vtedy, ak ide o nejaký široko pojatý rod, ktorý bol neskoršie rozdelený do celej rady menších rodov a autor si nieje istý, do kt. z nich študovaný druh patrí

Kategorie	kodex	
	zoologický	botanický
tribus	-ini	-eae
podčeleď	-inae	-oidae
čeleď	-idae	-aceae
nadčeleď	-oidae	—
podřád	-ina (pouze uzus)	-ineae
řád	-ida (pouze uzus)	-ales
kategorie vyšší než řád	—	pouze doporučení

Úplná hierarchická řada klasifikačních kategorií

ZOOLOGICKÁ	BOTANICKÁ
Regnum – říše	Regnum – říše
Phylum – kmen	(Phylum – kmen)
Subphylum – podkmen	(Subphylum – podkmen)
(Divisio – oddělení)	Divisio – oddělení
(Subdivisio – pododdělení)	(Subdivisio – pododdělení)
Superclassis – nadtřída	
Classis – třída	Classis – třída
Subclassis – podtřída	Subclassis – podtřída
(Infraclassis – infratřída)	
(Cohors – kohorta, četa)	(Cohors – četa)
(Subcohors – podkohorta podčeta)	(Subcohors – podčeta)
Superordo – nadřád	
Ordo – řád	Ordo – řád
Subordo – podřád	Subordo – podřád
(Infraordo – infrařád)	
Superfamilia – nadčeleď	
Familia – čeleď	Familia – čeleď
Subfamilia – podčeleď	Subfamilia – podčeleď
(Tribus – tribus, shluk)	Tribus – shluk
(Subtribus – podtribus podshluk)	Subtribus – podshluk
Genus – rod	Genus – rod
Subgenus – podrod	Subgenus – podrod
	Sectio – sekce, úsek
	Subsectio – podsekce, pod úsek
	Series – řada
	Subseries – podřada
(Superspecies – naddruh)	
Species – druh	Species – druh
Subspecies – poddruh	Subspecies – poddruh
	Varietas – varieta, odrůda
	Subvarietas – podvarieta, pododrůda
	Forma – forma, tvar
	Subforma – podforma, podtvar